

Мирсен Алибашећ,¹
Докторанд,
Правног факултета Универзитета у Београду,
Адвокат у Новом Пазару

UDK: 343.122:343.157

Прегледни научни чланак

Примљен: 25. 09. 2023.

Прихваћен: 11. 10. 2023.

СТРУЧНА ОДБРАНА ОКРИВЉЕНОГ ПРЕД СТАЛНИМ МЕЂУНАРОДНИМ КРИВИЧНИМ СУДОМ

Апстракт: Поступак пред сталним Међународним кривичним судом, који је основан Римским статутом, је у теорији окарактерисан као *sui generis* поступак који садржи правила која су карактеристична за европско-континентални и англосаксонски правни систем. Због тога се актуализују различита питања, међу којима су питања о томе на који начин је регулисано право окривљеног на стручну одбрану у поступку пред Међународним кривичним судом и да ли је то право евентуално ограничено. Затим, да ли су усаглашени прописи о стручној одбрани са прописима држава чланица Римског статута и који су најчешћи проблеми у пракси који онемогућују ефикасно и доследно пружање стручне одбране окривљеном. Наведена питања представљају хипотезе које се истражују у овом раду применом нормативног и упоредног метода, као и анализом судске праксе. Значај овог рада јесте да се стручна и шира јавност упознају са евентуалним процесним нескладом и проблемима који онемогућују доследну и ефикасну стручну одбрану окривљеног пред Међународним кривичним судом и да се укаже да је неопходно ове ситуације и проблеме убудуће разматрати у контексту њиховог унапређења и решавања.

Кључне речи: стручна одбрана, бранилац, Међународни кривични суд, Римски статут, кривични поступак.

1. Увод

Међународни кривични суд је основан Римским статутом² и важи за суд који ће у складу са својим надлежностима поступати *pro futuro* на

¹ mirsen.alibasic@hotmail.com

² Римски статут, 17. јул 1998., <https://www.icc-cpi.int/Publications/Rome-Statute.pdf>, приступљено 02.02.2022.

међународном плану за разлику од ранијих *ad hoc* међународних кривичних трибунала (Шкулић, 2020: 332). Дакле, ради се о сталном суду, а његов стални карактер указује на његову значајну улогу и важност у међународном правосудном систему и актуелизује сва питања која се тичу његовог садашњег и будућег функционисања. Међу тим питањима јесу начин регулисања права окривљеног на стручну одбрану и евентуална ограничења тог права, као и препознавање учесталих проблема у заступању окривљених пред наведеним судом у пракси, којим питањима ћемо се бавити у овом раду.

Разлози због којих се истражује начин регулисања права окривљеног на стручну одбрану пред Међународним кривичним судом, као једно од основних права окривљених у кривичном поступку, су вишеструки и тичу се чињенице да се поступак пред наведеним судом регулише са више различитих правних аката истовремено, првенствено Римским статутом, Правилима о поступку и доказима³ и Пословником суда⁴. Остали разлози због којих је потребно истражити начин регулисања права на стручну одбрану тичу се различитих специфичности Међународног кривичног суда пред којим се води поступак који спада у мешовите кривичне поступке, односно који садржи елементе англосаксонског и европскоконтиненталног правног система (Шкулић, 2005: 242), а притом се узима у обзир и примена неписаних правила, што може представљати предност за положај браниоца у поступку (Петровић, Смаилагић, 2016: 302). Такође, питање ангажовања стручне одбране је од важности с обзиром да је у надлежности Међународног кривичног суда кривични прогон и кажњавање лица која се јављају као учиниоци међународних кривичних дела, која су одређена као најтежи облици кршења међународног права у релевантним међународним правним актима (Јовашевић, 2011: 537-538). Такође, право на правично суђење подразумева право окривљеног да има довољно времена да се припреми за одбрану, да комуницира са браниоцем, као и право на јавно саслушање пред правичним и независним судом који ће поштовати општепризната начела поступка (Newton, 2011: 385-386). У вези са начином регулисања права на стручну одбрану, потребно је истражити да ли постоји усаглашеност прописа о стручној одбрани пред Међународним кривичним судом са прописима држава чланица Римског статута и који су најчешћи проблеми у пракси наведеног суда који се тичу ефикасне и доследне стручне одбране окривљених.

³ Правила о поступку и доказима, 10. септембар 2002., <https://www.icc-cpi.int/Publications/Rules-of-Procedure-and-Evidence.pdf>, приступљено 02.02.2022.

⁴ Пословник Међународног кривичног суда, 26 мај 2004., <https://www.icc-cpi.int/Publications/Regulations-of-the-Court.pdf>, приступљено 02.02.2022.

Право на стручну одбрану подразумева право окривљеног да у кривичном поступку уз помоћ браниоца као стручног лица, изнесе и заступа своју одбрану (Лукић, 2004: 491) и ово право представља једно од фундаменталних права која припадају окривљеним лицима, а које се гарантује међународним документима, уставом и законима националних држава. С обзиром на то, подразумева се да ово право припада и окривљенима у поступку пред Међународним кривичним судом. Установљење тог права сматра се првим правилом процесног права, али и права у цивилизацијском смислу уопште, којим се омогућује саслушање обе стране у кривичном поступку без предрасуда, без предубеђења и објективно како према тужиоцу, тако и према окривљеном. Такође, остварује се непристрасност у поступку, „једнакост оружја“ за обе стране, посебно у адверзијалном правном систему, што је елементарна претпоставка сваког цивилизованог и фер суђења (Антић, 2011: 110). У овом контексту неизоставан је значај општеприхваћених међународних правила о стручној одбрани. Наиме, у члану 6 Конвенције о заштити људских права и основних слобода гарантује се право на правично суђење, где се између осталог подразумева и право на одбрану у смислу времена и могућности за њено припремање и право на браниоца (Бајовић, 2021: 263). Према томе, бранилац има кључну улогу у смислу одбране оптужених појединаца и у смислу чувања интегритета и непристрасности Међународног кривичног суда. С обзиром да у свету доминирају глобални медији и да међународна заједница може унапред да осуди окривљеног на основу информација и аргумената који су изнети у медијима, стога од виталног је значаја да се не упадне у замку тзв. „правде победника“ и то се не сме мешати са правилима поступка и потребом да се докаже кривица појединца ван сваке разумне сумње. Процесна једнакост браниоца и тужиоца као супротне стране у поступку је светост, а искуство ранијих трибунала је показало да свет има мало стрпљења или наклоности у погледу права оптужених ако пре почетка суђења верују да је појединац крив. Зато је основна дужност да се обезбеди систем одбране који је правичан и једнак (Dieng, 2001: 702-703).

2. Регулисање права на стручну одбрану пред Међународним кривичним судом

Римским статутом се регулише право окривљеног на стручну правну помоћ у свим фазама кривичног поступка, док се Правилима о поступку и доказима и Пословником суда уређују ближи услови за ангажовање и поступање бранилаца у поступку пред Међународним кривичним

судом. Међутим, поред наведених правних аката у обзир се узимају правила која су допуњујућег и супсидијарног карактера, а то су одговарајући међународни уговори, принципи и начела међународног права онда када је то сврсисходно, а у случају да се претходно наведени прописи не могу применити, узимају се у обзир национални закони онда када је то потребно, под условом да нису у супротности са Римским статутом и међународним правним стандардима (Гајић, 2002: 375). Стога је важно да се на јединствен и систематичан начин представе прописи о праву окривљеног на стручну правну помоћ.

Наиме, Римским статутом (у даљем тексту: РСт) у члану 55 ст.2 тач.(ц) је прописано да окривљени у поступку пред Међународним кривичним судом има право на стручну помоћ браниоца по његовом избору, или, ако га нема, таква помоћ ће му бити обезбеђена у сваком случају када то захтевају интереси правде, с тим да је ова стручна помоћ браниоца бесплатна ако окривљени нема довољно средстава да је плати. Исто тако, у члану 117 ст.2 Правила о поступку и доказима прописано је да окривљени може у било којем тренутку након хапшења захтевати именовање браниоца који ће му помоћи у поступку пред судом. Такође, у члану 74 Пословника суда је прописано да ће бранилац у поступку пред Међународним кривичним судом поступати у случају ако га окривљени одабере или у случају постављења од стране суда у складу са осталим прописима који се односе на ангажовање браниоца. Окривљени има право да буде испитан у присуству браниоца, осим уколико се добровољно одрекне свог права на браниоца (чл.55 ст.2 тач.(д) РСт)⁵. Предпретресно веће Међународног кривичног суда може одредити браниоца лицу које је ухапшено или се одазвало судском позиву, као и постављање браниоца који ће заступати интерес лица које није ухапшено или се није одазвало судском позиву (чл. 56 ст.2 тач.(д) РСт). Такође, у случају одсуства окривљеног са посебног рочишта на којем се испитују наводи из оптужнице, његове интересе ће заступати

⁵ Обавезна одбрана није прописана у поступку пред Међународним кривичним судом, па се положај браниоца може тумачити као код аутора Ђоровић Е. који разматра улогу браниоца у прекршајном поступку у Републици Србији за чије заснивање, вођење и окончање поступка није потребно ангажовање браниоца, као и да од воље окривљеног зависи да ли ће имати браниоца у поступку или не, па се у том смислу бранилац описује као посебан процесни субјект који се налази на страни окривљеног – (Ђоровић, 2018: 82). Дакле, окривљени, како у фази истраге, тако и касније приликом оптужења и вођења кривичног поступка, примарно има право да се брани сам и њему се бранилац не може наметнути, осим уколико га сам жели, а уколико окривљени жели да се брани сам о томе мора првом приликом писмено обавестити Секретара Међународног кривичног суда (Шкулић, 2020: 367).

бранилац уколико предпретресно веће које води претходни поступак одлучи да је то у интересу правде (чл. 61 ст. 2 тач.3 РСт). У притворској јединици Међународног кривичног суда, притвореник, између осталог, има право да комуницира са браниоцем, као и да приступи компјутеру у циљу рада на свом случају, а том компјутеру приступ може имати и његов бранилац ради инсталације и преноса потребних докумената и осталих материјала (Симовић, 2012: 241,247). На главном суђењу прописано је право окривљеног да му се обезбеди довољно времена као и све друге претпоставке за припремање одбране, да слободно комуницира са браниоцем кога је лично изабрао и у кога има поверења, затим да буде лично присутан на суђењу, да одбрану износи лично или посредством браниоца кога је сам изабрао (чл. 67 ст. 16 РСт). У поступцима правних лекова пред Међународним кривичним судом⁶ прописано је да су тужилац и осуђени носиоци права на подношење жалбе на одлуку којом суд решава кривично питање (*causa criminalis*) (чл.81 ст.1-2 РСт.), али се не наводи бранилац као носилац овог права. Међутим, у овој фази поступка важе посебна процесна начела, међу којима су начело права на материјалну и формалну одбрану. Према томе може се извести закључак да бранилац може имати улогу пружања правне помоћи и појашњења према осуђеном који намерава да поднесе жалбу (Ивановић, 2013: 92). То исто важи и у поступку за ублажавање казне пред Међународним кривичним судом⁷.

3. Услови за браниоце пред Међународним кривичним судом

Правилима о поступку и доказима Међународног кривичног суда (у даљем тексту; Правила) прописани су формални и материјални услови за браниоце који поступају пред наведеним судом. Формални услов јесте да се бранилац налази на листи могућих бранилаца и да постоји пуномоћје или одлука Секретара суда о његовом ангажовању (чл.22 ст.2 Правила). Материјални услови су компетентност браниоца у области међународног или кривичног права, затим одговарајуће стручно

⁶ Правни лекови пред Међународним кривичним судом су редовни правни лек - жалба и ванредни правни лек – ревизија, која у суштини подсећа као поступак поводом ванредног правног лека -захтева за понављање поступка у правном систему Републике Србије.

⁷ Према важећем Закону о потврђивању Римског статута Међународног кривичног суда Републике Србије поступак је означен као „Ревизија у погледу смањења казне“, а у теорији се користи назив „Поступак за облажавање казне“ који с обзиром на своје услове и рокове подсећа на поступак за пуштање осуђеног лица на условни отпуст у правном систему Републике Србије.

искуство у вези кривичних поступака које је претходно стечено у својству судије, тужиоца, адвоката или у другом сличном својству, као и познавање бар једног од радних језика суда (чл.22 ст.1 Правила)⁸. Секретеријат суда саставља и одржава листу могућих бранилаца који испуњавају претходно наведене услове, а окривљени може одабрати браниоца који се налази на тој листи или браниоца који пристаје да буде уврштен и испуњава наведене потребне услове (чл.21 ст.2 Правила). Пословником Међународног кривичног суда се конкретизује материјални услов који се односи на претходно одговарајуће стручно искуство на тај начин што се прописује да је за браниоце потребно најмање десет година релевантног искуства и да није раније осуђиван за тешко кривично дело или дисциплински преступ који су нескладни са природом функције браниоца пред судом⁹.

Дакле, пре свега наведеног, бранилац пред Међународним кривичним судом може да буде лице које у својој земљи испуњава услове да буде бранилац и универзитетски професор (Радуловић, 1999: 156), а потом се испитује постојање конкретних услова прописаних у Правилнику о поступку и доказима и Пословнику Међународног кривичног суда. Разлози наведених услова који се захтевају за браниоце јесу, између осталог, искуства ранијих *ad hoc* међународних трибунала који су указивали на проблем недовољне стручности одређеног броја бранилаца, што је могло озбиљно штетити принципу правичности судског поступка и правима окривљеног. То су били случајеви неразумевања њихових поднесака, неуспешно изношење важних и ваљаних аргумената, затим изношење неозбиљних предлога и слично (Starr, 2009: 170-173). Овим додатним условима Међународни кривични суд настоји да оствари врхунац међународног кривичног права гарантујући највише процесне стандарде правичног суђења и у смислу тога преиспитује улогу стручне одбране како би се обезбедила једнакост странака у кривичном поступку (Keita, 2014: 3-4). У одлуци предпретресног већа Међународног кривичног суда, у случају *Prosecutor v. Ruto and Sang*¹⁰, се наводи: „У сваком случају, судија појединац изражава уверење да ће квалификовани и искусни браниоци, који испуњавају услове да се

⁸ Званични језици који су у употреби пред Међународним кривичним судом су енглески и француски, који су радни језици суда и међу најчешћим условима за стручни рад пред судом, а остали званични језици су руски, кинески, шпански и арапски.

⁹ Члан 67 Пословника Међународног кривичног суда, <https://www.icc-cpi.int/Publications/Regulations-of-the-Court.pdf>, приступљено 02.02.2022.

¹⁰ Case Prosecutor vs. Ruto and Sang [2011], www.legal-tools.org/doc/610952316e6caf79c7ff1d86/, приступљено 11.03.2023.

појаве пред Међународним кривичним судом, моћи да, након прегледа доказа који су им обелодањени и након спровођења сопствене истраге, идентификују кључне тачке предмета и да своју одбрану правилно изводе на фокусиран начин...“ Председништво Међународног кривичног суда је раније имало прилику да размотри обим права на слободан избор браниоца пред наведеним, па је у својој одлуци од 29. јуна 2007. године, заузело став да ово право није апсолутно и да нужно подлеже одређеним ограничењима. Једно од таквих ограничења је да се бранилац мора сматрати квалификованим да се појави пред судом.¹¹

3.1. Неједнаки правни стандарди о условима за браниоце с обзиром на прописе држава чланица Римског статута

Ради потпуније анализе услова који се захтевају за браниоце пред Међународним кривичним судом, од важности је сагледати и упоредити прописе о условима за браниоце у националним државама које су чланице односно потписнице Римског статута које припадају европско-континенталном правном систему, попут Републике Србије и Савезне Републике Немачке, и англосаксонском правном систему, попут Велике Британије и Канаде. На тај начин се детаљније анализира усклађеност правних стандарда о стручној одбрани, нарочито приликом сагледавања проблематике о томе да ли окривљени у поступку пред Међународним кривичним судом може слободно изабрати браниоца који долази из исте државе чији је окривљени држављанин.

Закон о кривичном поступку Републике Србије у члану 73 прописује да бранилац може бити само адвокат, а Закон о адвокатури Републике Србије у члану 6 ст.1 прописује ближе услове за упис у именик адвоката односно услове за бављење адвокатуром у Републици Србији који се тичу стручне квалификације тј. поседовања дипломе правног факултета, положен правосудни и адвокатски испит.¹² У Савезној Републици Немачкој, Федералним актом о адвокатима (*Bundesrehtanwaltsordnung - BRAO*)¹³, којим се ближе уређују услови за браниоце, у члану 4 се прописује да адвокати могу бити лица која испуњавају услове да буду судије. Адвокати у Немачкој (укључујући више државне службенике, јавне

¹¹ Одлука Председништва Међународног кривичног суда, <https://www.legaltools.org/clddoc/5f117b99c0381207d12d12f6/>, приступљено 11.03.2023.

¹² Члан 6 став 1 Закона о адвокатури Републике Србије, «Сл. гласник РС», бр. 31/2011 и 24/2012 –одлука УС

¹³ Федерални акт о адвокатима (*Bundesrehtanwaltsordnung – BRAO*), https://www.brak.de/fileadmin/02_fuer_anwaelte/brao_engl_090615.pdf, приступљено 23.12.2022.

тужиоце, судије и нотаре) морају да прођу кроз исти двофазни правни поступак обуке. Прво студирају право на универзитетском нивоу око пет година у просеку, након тога похађају две године стручног усавршавања. На крају, они су дужни да полажу државни испит, који је организован од стране Министарства правде (Schultz, Koessler, 1980: 532). Према Акту о адвокатима (*The Solicitors Act 1974*)¹⁴ у Великој Британији, у члану 1 прописује се да би неко поступао као адвокат он најпре мора бити признат као адвокат, да је његово име на листи адвоката и да има уверење о квалификацијама за обављање адвокатске делатности. Даље, у члану 4 се наводе прописани услови за адвокате: доказ о стручној квалификацији и достојности за обављање послова адвокатуре, положен стручни испит, обављена стручна пракса у трајању најмање 3 године и плаћање прописаних такси. Такође, Актом о правној професији (*Legal Profession act*)¹⁵ у Канади дефинише се адвокат односно бранилац као лице које је овлашћено да се бави адвокатуром и које је за ту професију квалификовано. Углавном, покрајинска и територијална правна друштва регулишу пријем у адвокатуру прописивањем услова за пријем и оцењивањем да ли су подносиоци захтева испунили ове услове (Salusun, 2014: 506). Тако на пример Друштво адвоката у Канадској покрајини Онтарио предвиђа да је за адвокатуру потребно завршен правни факултет, затим завршен програм усавршавања и положени тестови који се тичу стручности и личности.¹⁶

Према томе, прописи о условима за браниоце у државама, које су потписнице Римског статута, се у одређеној мери разликују у односу на услове за браниоце пред Међународним кривичним судом који су другачији односно захтевнији у смислу да је неопходно претходно одговарајуће искуство у најмањем трајању од десет година и познавање једног од радних језика суда, па је због тога у одређеној мери ограничено право окривљеног да слободно одабере свог браниоца. Супротно томе, сматрамо да је потребно да се избор и улога браниоца сагледавају у светлу ставова Европског суда за људска права (Бељански, Делибашић, Тинтор, 2019: 32), који суд у својим одлукама не познаје додатне услове који се захтевају за браниоце пред Међународним кривичним судом. Европска

¹⁴ Акт о адвокатима (*The Solicitors Act 1974*), https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/47/pdfs/ukpga_19740047_en.pdf, приступљено 30.12.2022.

¹⁵ Акт о правној професији (*Legal Profession act*), https://www.bclaws.gov.bc.ca/civix/document/id/complete/statreg/98009_01#section12, приступљено 25.12.2022.

¹⁶ Law society of Ontario, Lawyer licensing process, <https://www.lso.ca/becoming-licensed/lawyer-licensing-process/how-do-i-become-a-lawyer-in-ontario#gain-experience-working-in-a-legal-environment-5>, приступљено 25.12.2022.

конвенција о заштити људских права и основних слобода¹⁷ не познаје додатне услове за браниоце који се захтевају пред наведеним судом, већ је наведена конвенција осмишљена и усвојена како би се гарантовала права која су практична и делотворна, а не теоријска и илузорна.¹⁸ Тако на пример у случају *Orlov v. Russia*, Европски суд за људска права заузима став и објашњава важност права на стручну одбрану наглашавајући да однос између адвоката и његовог клијента треба да буде заснован на међусобном поверењу и разумевању и да није увек могуће да држава омогући такав однос због одређених временских или месних ограничења, али свако ограничење односа између клијената и адвоката не би требало да осујети право окривљеног на стручну правну помоћ. Без обзира на могуће потешкоће или ограничења, правима одбране се придаје толики значај да се право на стручну и ефективну правну помоћ мора поштовати у свим околностима.¹⁹ У случају *Simeonov v. Bulgaria*, Европски суд за људска права објашњава да правичност поступка генерално подразумева да окривљени располаже низом услуга које су повезане са стручном правном помоћу, које услуге укључују основне аспекте одбране окривљеног без икаквих ограничења²⁰, док у случају *Correia de Matos v. Portugal*, наведени суд наводи да су државе дужне осигурати окривљеном лицу да на практичан и ефикасан начин оствари право на одбрану и да је потребно предузети све неопходне мере како би се осигурало да окривљени буде у позицији да ефикасно остварује своје право на адвоката.²¹

3.2. Могући процесни дисконтинуитет у пружању стручне одбране

У овом контексту је важно указати да је Римски статут прописао у члану 59 ст.1 да ће се применити одредбе државе притвора приликом хапшења и притварања окривљеног²², што је у складу са начелом

¹⁷ Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода, донета од стране Савета Европе 1950. године, допуена каснијим протоколима, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MNE.pdf, приступљено 18.04.2023.

¹⁸ Европски суд за људска права објашњава природу прописа Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода у случају *Öcalan v. Turkey*, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69022>, приступљено 18.04.2023.

¹⁹ Пресуда Европског суда за људска права у предмету *Orlov v. Russia* од 21.06.2011. године, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105273>, приступљено 20.12.2022.

²⁰ Case *Simeonov v. Bulgaria* [2017], <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-172963>, приступљено 18.04.2023.

²¹ Case *Correia de Matos v. Portugal* [2018], <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182243>, приступљено 18.04.2023.

²² Држава притвора јесте држава потписница Римског статута или држава која није

комплементарности.²³ С обзиром да је Република Србија потписница Римског статута²⁴, у ситуацији хапшења окривљеног у Републици Србији за потребе кривичног поступка пред Међународним кривичним судом, примениле би се одредбе Закона о кривичном поступку Републике Србије²⁵ којима се регулише право на стручну одбрану, као и одредбе Закона о адвокатури Републике Србије²⁶ којима се прописују услови за браниоце-адвокате. Стога, окривљени који би био ухапшен у Републици Србији имао би право на браниоца који испуњава услове наведеног Закона о кривичном поступку и Закона о адвокатури, који ће га заступати у процесним фазама хапшења и саслушања пред надлежним судом у Републици Србији приликом одлучивања о одређивању притвора и издавања окривљеног Међународном кривичном суду. Међутим, овим законима се не траже услови за браниоце о претходном одговарајућем стручном искуству од најмање 10 година и познавању једног од радних језика Међународног кривичног суда, као што се то тражи за браниоце који поступају пред Међународним кривичним судом. Такав је случај и са другим националним државама чланицама Римског статута и њиховим законима. Због тога може доћи до процесног дисконтинуитета у случају када окривљеног заступа један бранилац (изабрани или постављени по службеној дужности) приликом хапшења и одређивања притвора у држави чланици Римског статута, а потом други бранилац у поступку пред Међународним кривичним судом, осим у случају ако први бранилац испуњава услове који се траже за поступање браниоца у поступку пред Међународним кривичним судом. Наведени дисконтинуитет и неусаглашеност услова за браниоце, ограничавају окривљеног да слободно изабере браниоца који ће га заступати и који ће доследно од почетка хапшења бити упознат са свим важним околностима за пружање адекватне стручне помоћи.

потписница али је пристала да примени одредбе Римског статута, а у којој се окривљени хапси, саслушава и одводи у притвор све до његовог трансфера Међународном кривичном суду.

²³ Начелом комплементарности се уважавају закони држава чланица Римског статута, и то најпре у смислу стварне надлежности за покретање и вођење кривичног поступка, а потом и у вези других одредаба, а да ће по изузетку поступати Међународни кривични суд ако национална држава није способна или није вољна да организује суђење (Крстић, 2013: 18)

²⁴ Закон о потврђивању Римског статута Међународног кривичног суда, "Сл. Лист СРЈ-Међународни уговори", бр.5/2001.

²⁵ Закон о кривичном поступку Републике Србије, „Сл. Гласник РС“, бр.71/2011..27/2021-одлука УСи 62/2021 одлука УС.

²⁶ Закон о адвокатури Републике Србије, «Сл. Гласник РС», бр. 31/2011 і 24/2012 –одлука УС.

На претходни дисконтинуитет указују одређени случајеви из праксе Међународног кривичног суда. У случају *Prosecutor v. Harun and Kshaub*, предпретресно веће је одобрило захтев браниоца, који не испуњава све услове да поступа пред Међународним кривичним судом, да му се додели статус “привременог заступника” док се не стекну сви услови да буде изабран од стране окривљеног. Овај захтев се заснива на забринутости одбране и аргументу да су будући браниоци везани аргументима претходних бранилаца у вези са оптужбама. Притом, суд се слаже са тим да бранилац постављен у будућности може имати другачији поглед на питања која се односе на наводе из оптужбе.²⁷ Затим, у случају *Prosecutor v. Simone Gbagbo*, бранилац окривљене је затражио дозволу суда да се повуче из заступања, истовремено упућујући на другог браниоца који настоји да преузме случај и који долази из државе чији је окривљени држављанин. Овај захтев је уважен од стране предпретресног већа Међународног кривичног суда, па је ангажован и накнадно регистрован нови бранилац у поступку.²⁸ Такође, у случају *Prosecutor v. Gaddafi*, предпретресно веће Међународног кривичног суда је имало потешкоће да обезбеди доследну стручну одбрану окривљеном, који је настојао да изабере свог браниоца, нарочито након недоличног понашања претходног браниоца, у вези чега је Либија истицала захтев да се опозове именовани бранилац и да се изабере нови независно од процедуре Међународног кривичног суда. Међутим, Међународни кривични суд је обезбедио привремено заступање окривљеног од стране Канцеларије јавног Адвоката за одбрану (*Office of Public Counsel for Defense – OPCD*), све до момента када окривљени буде изабрао свог браниоца у складу са правилима суда.²⁹

4. Најчешћи проблеми у заступању окривљеног пред Међународним кривичним судом

Кроз праксу сталног Међународног кривичног суда могу се препознати специфичне и учестале ситуације које представљају потешкоће

²⁷ Decision on 6 Applications for Victims’ Participation in the Proceedings [2010], <https://www.legal-tools.org/clddocs/60ffd3113a45537330aebf34/pdf>, приступљено 12.03.2023.

²⁸ Decision on Withdrawal of counsel [2016], <https://www.legal-tools.org/doc/708258/pdf>, приступљено 12.03.2023.

²⁹ Public Redacted Decision on the “Submissions of the Libyan Government with respect to the matters raised in a session during the hearing on 9-10 October 2012” <https://www.legal-tools.org/clddocs/5f117826c0381207d12cf3a7/pdf> and Decision Appointing Counsel from the OPCD as Counsel for Saif Al-Islam Gaddafi, <https://www.legal-tools.org/clddocs/5f117823c0381207d12cf389/pdf>, приступљено 12.03.2023.

у смислу функционалног односа окривљеног и његовог браниоца и у смислу доследне и стручне одбране окривљеног. То су ситуације у поступку које се односе на комуникацију и превођење, затим „обело-дањивање“ доказа и питање терета доказивања.

У одређеним ситуацијама окривљени се суочава са потешкоћама у погледу разумевања језика на којем се води поступак и у погледу комуникације са својим браниоцем. Притом, од браниоца се захтева да се организује на начин да у потпуности разуме цео поступак и да га верно и доследно објасни окривљеном. Тако на пример, у одлуци претпретресног већа у случају *Prosecutor v. Mbarushimana* је образложено да се може сматрати да окривљени у потпуности разуме и говори страни језик онда када потпуно течно говори страни језик у обичном, неформалном разговору, те да није потребно да има стручно разумевање као адвокат или судски службеник. Међутим ако постоји било каква сумња у то да окривљени не разуме језик суда, онда треба удовољити захтеву за превођење.³⁰ Са друге стране, у одлуци жалбеног већа у случају *Prosecutor v. Katanga*, наводи се да је окривљени истицао да његов бранилац не разуме француски језик довољно како би се могао посаветовати са њим ради подношења жалбе на осуђујућу одлуку. Међутим, жалбено веће подсећа да је суђење окривљеном вођено на француском језику и да су морали очекивати да ће одлука бити донета на француском језику, па је обавеза браниоца да организује свој тим одбране ради олакшаног превођења и разумевања.³¹ Исто тако, у одлуци претпретресног већа, у случају *Prosecutor v. Abd-Al-Rahman*, наводи се да је одговорност браниоца да састави тим одбране који ће му омогућити да добије одговарајућу помоћ у заступању и заштити права окривљеног. Сходно томе, бранилац који је прихватио да брани окривљеног са којим не може да комуницира, може користити средства која су намењена за правну помоћ на која осумњичени има право за своје потребе, како би комуникација окривљеног са браниоцем била адекватно задовољена.³² У истом случају, жалбено веће у својој одлуци наводи да је окривљени од 39 адвоката који говоре арапски језик одабрао адвоката са којим не може да комуницира. Међутим, избор браниоца се морао поштовати, па је на претресном већу био задатак да обезбеди да ова ситуација не

³⁰ Одлука претпретресног већа [2011] ICC-01/04-01/10-145, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/5f1176dfc0381207d12ce7d1/>, приступљено 03.04.2023.

³¹ Одлука жалбеног већа [2014] ICC-01/04-01/07-3454, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/5f117a62c0381207d12d0842/>, приступљено 03.04.2023.

³² Одлука претпретресног већа [2020] ICC-02/05-01/20-94, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/60a50f12ea1876739e8b603c/>, приступљено 03.04.2023.

утиче на пружање ефикасне одбране.³³ У једној одлуци жалбеног већа, у случају *Prosecutor v. Gbagbo*, наводи се како је одбрана тражила превод докумената на језик који окривљени у потпуности разуме и говори како би се испунили захтеви правичности суђења. Међутим, жалбено веће сматра да бранилац мора бити у позицији да објасни окривљеном питања која се разматрају у жалби, истовремено уважавајући наводе тужиоца и претпретресног већа о томе да је окривљени током поступка разумео енглески језик и да недоступност званичног превода на француском не утиче на способност стручне одбране да правилно заступа његове интересе.³⁴ Такође, у случају ситуације у Централноафричкој Републици, претпретресно веће наводи да је право окривљеног да буде брзо и детаљно обавештен о природи, узроцима и садржају оптужбе на језику који он у потпуности разуме и говори и то се не односи на његовог браниоца и остали тим одбране. Стога је одбијен захтев одбране да преводилац помаже и тиму одбране.³⁵

Неопходно је указати на неколико случајева у којима окривљени и његов бранилац не могу приступити одређеним доказима, или су временски на то ограничени, или су ограничени правилима којима се штите поверљиве информације. Тако на пример, у одлуци претпретресног већа у случају *Prosecutor v. Lubanga Dilo*, указује се на то како је одбрана приговарала да тужилаштво није предочило све ослобађајуће доказе односно доказни материјал за припрему одбране пре рочишта за потврђивање оптужбе и да је то обавеза тужилаштва.³⁶ У вези са предочавањем односно обелодањивањем доказа усвојени су одређени стандарди, па тако на пример претпретресно веће у случају *Prosecutor v. Ruto and Sang*, наводи да обе стране у поступку имају обавезу обелодањивања доказа у одређеном времену. Међутим, ради ефикасности поступка тужиоцу се налаже да строго поштује рокове обелодањивања доказа, а од одбране се очекује да постепено припрема своје доказе након сваког обелодањивања доказа којим тужилац располаже и да до одређеног рока обелодани доказе којима располаже тужилаштво и

³³ Одлука Жалбеног већа [2020] ICC-02/05-01/20-199, <https://www.legal-tools.org/doc/ddocs/6256a015558ec96685a38e53/pdf>, приступљено 03.04.2023.

³⁴ Одлука жалбеног већа [2013] ICC-02/11-01/11-489, <https://www.legal-tools.org/doc/5f1178c2c0381207d12cfa02/>, приступљено 03.04.2023.

³⁵ Одлука претпретресног већа [2019] ICC-01/14-01/18-56-Red, <https://www.legal-tools.org/clddoc/5fd7692ebf39cd44e57c1bc9/>, приступљено 03.04.2023.

³⁶ Одлука претпретресног већа [2007] ICC-01/04-01/06-803-tEN, <https://www.legal-tools.org/clddoc/5f11790cc0381207d12cfa0/>, приступљено 06.04.2023.

суду.³⁷ Затим, у одлуци претпретресног већа у случају *Prosecutor v. Abd-Al-Rahman*, се наводи да у принципу не би требало да постоји потреба да суд интервенише у процесу обелодањивања доказа, осим уколико постоје сумње да се одређени докази не обелодањују. У овом случају судско веће сматра да је бранилац најпре требао да се обрати тужилаштву и да тражи одређена документа, па ако тужилаштво не достави документа онда да се обрати суду ради њиховог прибављања. Одбрана има право на све потенцијално ослобађајуће доказе које су под контролом тужиоца, а у случају сумње или спора око тога да ли одређени документи који се налазе у поседу тужиоца подлежу обелодањивању, веће ће донети одлуку која се тиче обавезе њиховог обелодањивања.³⁸ Такође, од стране истог већа у истом случају, сматра се да се не може тумачити као аутоматско право одбране да захтева приступ било ком документу у поседу тужиоца, без обзира на његову релевантност и потенцијални значај за поступак, и у принципу на тужиоцу је да утврди да ли нека ствар подлеже обелодањивању, а пошто нема веродостојних индиција да је тужилац прекршио своје обавезе обелодањивања, нема разлога да веће интервенише.³⁹ Тужилац може тражити од већа да се одређени докази не обелодањују. Тако на пример, у одлуци жалбеног већа у случају *Prosecutor v. Lubanga Duilo*, приликом оцене захтева тужиоца за необелодањивање идентитета сведока или делова изјава сведока, се образлаже да је обавеза претпретресног већа да узме у обзир све релевантне факторе и да пажљиво процени захтев тужиоца од случаја до случаја.⁴⁰ У вези са тим, у одлуци претпретресног већа у случају *Prosecutor v. Ongwen*, у складу са критеријумима који су се до сада поштовали у вези са откривањем записника и других докумената, сматра се да је неопходно искључити приступ одбрани од сваког детаља или информације који би могли да доведу до откривања идентитета или локације жртава и сведока, као и од било ког другог детаља који би, ако се открије, могао да угрози њихову безбедност или ефикасност заштитних стратегија или мера које суд и други субјекти предузимају.⁴¹

³⁷ Одлука претпретресног већа [2011] ICC-01/09-01/11-176, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/5f1177d9c0381207d12cf0d9/> [приступљено 06.04.2023.

³⁸ Одлука претпретресног већа [2021] ICC-02/05-01/20-384, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/616d6f22017a762b91725450/>, приступљено 06.04.2023.

³⁹ Одлука претпретресног већа [2021] ICC-02/05-01/20-433-Corr, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/6152e6952b36e736047a9c8a/>, приступљено 06.04.2023.

⁴⁰ Одлука жалбеног већа [2006] ICC-01/04-01/06-568, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/5f1175e5c0381207d12cdd76/>, приступљено 06.04.2023.

⁴¹ Одлука претпретресног већа [2008] ICC-02/04-01/15-134, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/5f11785fc0381207d12cf601/>, приступљено 06.04.2023.

Још један случај који се тиче прибављања доказа, односно прибављања оних доказа из предмета који је раније завршен, у одлуци претпретресног већа у случају *Prosecutor v. Ntaganda*, наводи се да не постоји посебан поступак за решавање захтева ове врсте, па је одобравање приступа траженом материјалу дискреционо питање судског већа на основу налаза да су такви материјали релевантни за тезу одбране. У том случају, веће је везано за своју обавезу да обезбеди безбедност и добробит сведока, жртава и других лица која могу бити угрожени и сходно томе, ако утврди да је тражени материјал релевантан за одбрану, да затражи мишљење страна и учесника у првом поступку како би се утврдило да ли су потребне било какве додатне заштитне мере или посебне редакције.⁴²

У одређеним случајевима окривљени и његов бранилац су истицали приговоре о томе да је терет доказивања у вези одређених чињеница у одређеним фазама поступка пренешен на одбрану и да од тога зависе поједине одлуке суда. Тако на пример у случају *Prosecutor v. Ongwen*, наводи се да је одбрана, у смислу правичног и експедитивног суђења, захтевала да се званично донесе конкретна одлука о томе ко сноси терет доказивања, међутим то жалбено веће није разумело, сматрајући да одбрана не износи ниједан уверљив аргумент или доказ због чега је суд требао донети такву одлуку и да су законски оквири довољни и јасни на основу којих одбрана може предлагати и изводити своје доказе. С обзиром на то да ово питање не утиче на правично и експедитивно вођење поступка, нити на исход суђења, захтев одбране је одбијен.⁴³ Са друге стране, жалбено веће у случају *Prosecutor v. Bemba Gombo*, указује да је претресно веће донело одлуку о прихватљивости предмета на основу тога јер окривљени није убедио судско веће о неприхватљивости предмета, а бранилац није истакао да терет доказивања о прихватљивости предмета сноси тужилаштво.⁴⁴ Исто тако, у издвојеном мишљењу судије у случају ситуације у Либији, наводи се да одбрана мора обезбедити судском већу доказе у случају ако оспоравају прихватљивост предмета пред Међународним кривичним судом.⁴⁵ Према томе, у одлуци

⁴² Одлука претресног већа [2015] ICC-01/04-02/06-806, <https://www.legal-tools.org/clddoc/5f117706c0381207d12ce94c/>, приступљено 06.04.2023.

⁴³ Одлука претресног већа [2019] ICC-02/04-01/15-1516, <https://www.legal-tools.org/clddoc/60070d61124ede528db60cda/>, приступљено 06.04.2023.

⁴⁴ Одлука претресног већа [2010] ICC-01/05-01/08-802, <https://www.legal-tools.org/clddoc/5f117747c0381207d12cebc1/>, приступљено 06.04.2023.

⁴⁵ Одлука претпретресног већа [2019] ICC-01/11-01/11-662-Anx, <https://www.legal-tools.org/clddoc/5f117bedc0381207d12d15d3/>, приступљено 16.04.2023.

жалбеног већа у случају *Prosecutor v. Ntanga*, наводи се да претресно веће мора утврдити да ли постоје изузетне околности на основу којих ће одбрани омогућити да истакне такву врсту приговора, те да се жалбено веће у том случају залаже да је терет доказивања изузетних околности на одбрани.⁴⁶ Такође, у одлуци судског већа у случају *Prosecutor v. Hassan*, наводи се да у случају када одбрана поднесе захтев за прекид поступка, дужна је да укаже на аргументе и доказе због којих тражи прекид, што представља стандард пред Међународним кривичним судом и то се не односи на општи принцип да тужилац сноси терет доказивања у кривичном поступку.⁴⁷ У вези са теретом доказивања важно је указати на судско тумашење жалбеног већа у случају *Prosecutor v. Lunabga Duilo*, где се образлаже да питање изводљивости одређених доказа није повезано са питањем да ли окривљени мора пружити одређене доказе како би оповргао наводе тужиоца и на тај начин сносио терет доказивања. Право окривљеног да приговара прихватљивости доказа и да предлаже доказе не значи да терет доказивања сноси окривљени. Чак, неизвођење одређених доступних доказа може бити стратегија одбране, на коју стратегију се одбрана не може позивати у жалбеном поступку јер би се то претворило у ново суђење, али у том случају одбрана би морала да сноси последице стратегије неизвођења доступних доказа уколико суд стекне уверење у истинитост тужиоцевих навода.⁴⁸

5. Закључак

Поступак пред Међународним кривичним судом је регулисан са више различитих правних аката, и то Римским статутом, Правилима о поступку и доказима и Пословником суда, самим тим прописи којима се гарантује право на стручну одбрану окривљеног су такође садржани у свим наведеним актима на тај начин што се међусобно допуњују, прецизирају и упућују једни на друге. Услови који се захтевају за браниоце пред Међународним кривичним судом су другачији од услова који се захтевају за браниоце у државама чланицама Римског статута. Наиме, услови пред сталним Међународним кривичним судом су захтевнији и тичу се претходног искуства у области међународног или кривичног права у трајању од најмање десет година и познавање једног од

⁴⁶ Одлука претресног већа [2017] ICC-01/04-02/06-1707, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/5f1179f7c0381207d12d049a/>, приступљено 06.04.2023.

⁴⁷ Одлука судског већа [2020] ICC-01/12-01/18-1009-Red, <https://www.legal-tools.org/doc/clddocs/624b0b92903c603c0d6d549c/pdf>, приступљено 16.04.2023.

⁴⁸ Одлука жалбеног већа [2014] ICC-01/04-01/06-3121-Red, <https://www.legal-tools.org/doc/clddoc/5f117949c0381207d12cfe84/>, приступљено 06.04.2023.

радних језика суда. Због тако постављених услова омогућава се дисконтинуитет у пружању стручне одбране и ограничавање овог права окривљеном, с обзиром да пред Међународним кривичним судом не може одабрати адвоката који га је заступао у држави у којој је ухапшен, односно у држави која га испоручује, уколико тај адвокат не испуњава тражене услове. Исто тако, пракса Европског суда за људска права не познаје услове за адвокате који се захтевају пред Међународним кривичним судом, већ напротив указује да се право окривљеног на стручну одбрану не сме ограничавати. Осим наведеног, у пракси пред Међународним кривичним судом постоје одређени учестали проблеми који онемогућају пружање доследне и ефикасне стручне одбране. Наиме, често се појављују проблеми у комуникацији између окривљеног и браниоца, с обзиром да окривљени не може у потпуности да разуме браниоца који га заступа или обратно, притом суд од браниоца захтева да се организује на начин да у потпуности разуме цео поступак и да га верно и доследно објасни окривљеном. Затим, често се дешава да се одређени докази не обелодањују одбрани, с обзиром на прописе и мере о заштити личних података, као и с обзиром на слободу суда и тужилаштва да процењују који докази се не требају откривати одбрани. Такође, у одређеним процесним ситуацијама се од одбране очекује да преузме терет доказивања изузетних околности и чињеница које мењају редован ток поступка и које се тичу одлучивања о прихватљивости предмета пред Међународним кривичним судом.

Литература

- Антић, О. (2011). *Право на одбрану као основно људско право*, Сарајево: Зборник радова, Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву;
- Бајовић, В. (2021). Разлози за одбијање екстрадиције у пракси Европског суда за људска права, У: Ђ. Игњатовић (Ур.) *Казнена реакција у Србији* (стр. 251-269), Београд: Правни факултет Универзитета у Београду;
- Бељански, В., Делибашић, В., Тинтор, Ј., (2019). *Приручник за поступање адвоката у кривичном поступку*, Београд: Адвокатска комора Србије;
- Ђоровић, Е. (2018). Положај браниоца према Закону о прекршајима Републике Србије, *Ревизија за криминологију и кривично право*, 2(LVI), 81-102;
- Dieng, A. (2001). International Criminal Justice From Paper to Practice - A Contribution From The International Criminal Tribunal For Rwanda to the Establishment of the International Criminal Court, *Fordham International law journal*, 3(XXV), 688-707;

Гајић, Д. (2002). Међународни кривични суд – надлежност, право које се примењује и општа начелакривичног права, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, 11(LXXIV), 410-420;

Ивановић, С. (2013). Право на жалбу и жалбени поступак пред Међународним кривичним судом, *Анали правног факултета Универзитета у Зеници*, 11 (VI), 79-100;

Јовашевић, Д. (2011). Међународно кривично правосуђе – између права, правде и помирења, *Међународни проблеми*, 4(LXIII), 536-566;

Keita, X.J. (2014). Evolution or Revolution: The Defence Offices in International Criminal Law, In: *Evolution of defence system in international tribunals Ausha*. ICTR legacy symposium.

Крстић, И. (2013). *Међународни кривични суд – надлежност, поступак и десетогодишњи резултати рада*, Београд: Правни факултет Универзитета у Београду – мастер рад.

Лукић, Т. (2004). Историјски развој улоге браниоца у кривичном поступку, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2(XXXVIII), 489-516;

Newton, M. (2011). Evolving equality: Development of the International Defense Bar, *Stanford Journal of International law*, 47, 380-438;

Петровић, Б., Смаилагић, Н. (2016). Начело законитости у савременом међународном кривичном праву: средњи пут између континенталног и англоамеричког концепта законитости, *Годишњак Правног факултета у Сарајеву*, (LIX), 297-324;

Радуловић, Д. (1999). *Међународно кривично право*, Подгорица: Културно-просвјетна заједница Подгорица.

Salysyn, A. (2014). The Judicial Regulations of Lawyers in Canada, *The Dalhousie Law Journal*, 2(XXXVII), 481-526 ;

Schultz, U., Koessler, P. (1980). The Practicing Lawyer in the Federal Republic of Germany, *International lawyer*, 3(XIV), 531-543.;

Симовић, В.М. (2012). Права притворених лица у Притворској јединици Међународног кривичног суда, *Годишњак факултета правних наука*, 2(II), 237-251;

Starr, B.S. (2009). *Ensuring Defense Counsel Competence at International Criminal Tribunals*, Michigan: University of Michigan Law School.

Шкулић, М. (2020). *Међународно кривично право*, Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.

Шкулић, М. (2005). *Међународни кривични суд-надлежност и поступак*, Београд: Правни факултет уБеограду.

Правни извори

Актоадвокатима(*The Solicitors Act 1974*), приступљено 30.12.2022.; https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/47/pdfs/ukpga_19740047_en.pdf

Акт о правној професији (*Legal Profession act*), приступљено 25.12.2022. ; https://www.bcclaws.gov.bc.ca/civix/document/id/complete/statreg/98009_01#section12,

Европска конвенција о заштит људских права и основних слобода, донета од стране Савета Европе 1950. године, допуена каснијим протоколима, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MNE.pdf, приступљено 18.04.2023.;

Федерални акт о адвокатима(*Bundesrechtsanwaltsordnung – BRAO*), приступљено 23.12.2022.; https://www.brak.de/fileadmin/02_fuer_anwaelte/brao_engl_090615.pdf,

Правила о поступку и доказима, 10. септембар 2002., <https://www.icc-spi.int/Publications/Rules-of-Procedure-and-Evidence.pdf>, приступљено 02.02.2022.;

Пословник Међународног кривичног суда, 26 мај 2004., <https://www.icc-spi.int/Publications/Regulations-of-the-Court.pdf>, приступљено 02.02.2022.;

Римски статут, 17. јул 1998., <https://www.icc-spi.int/Publications/Rome-Statute.pdf> , приступљено 02.02.2022.;

Закон о кривичном поступку Републике Србије, „Сл. Гласник РС”, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021–одлука УС и 62/2021–одлука УС.

Закон о адвокатури Републике Србије, “Сл. Гласник РС”, бр. 31/2011 и 24/2012 –одлука УС.

Закон о потврђивању Римског статута Међународног кривичног суда, “Сл. Лист СРЈ – Међународни уговори, бр.5/2001.

Интернет извори

Decision on 6 Applications for Victims’ Participation in the Proceedings, <https://www.legal-tools.org/doc/60ffd3113a45537330aebf34/pdf>, приступљено 12.03.2023.;

Decision Appointing Counsel from the OPCD as Counsel for Saif Al-Islam Gaddafi, <https://www.legal-tools.org/clddocs/5f117823c0381207d12cf389/pdf>, (12.03.2023).

Decision on Withdrawal of Counsel, <https://www.legal-tools.org/doc/708258/pdf>, (12.03.2023).

Law Society of Ontario, Lawyer licensing process, приступљено 25.12.2022.; <https://www.lso.ca/becoming-licensed/lawyer-licensing-process/how-do-i-become-a-lawyer-in-ontario#gain-experience-working-in-a-legal-environment-5>,

Public Redacted Decision on the “Submissions of the Libyan Government with respect to the matters raised in a session during the hearing on 9-10 October 2012”, <https://www.legaltools.org/clddocs/5f117826c0381207d12cf3a7/pdf>, приступљено 12.03.2023.

НАПОМЕНА: Одлуке Међународног кривичног суда и Европског суда за људска права су цитиране у фуснотама

Mirsan Alibašić,

PhD student,

Faculty of Law, University of Belgrade,

Attorney at Law in Novi Pazar

PROFESSIONAL DEFENSE OF THE ACCUSED BEFORE THE PERMANENT INTERNATIONAL CRIMINAL COURT

Summary

The procedure before the Permanent International Criminal Court, which was established by the Rome Statute, is in theory characterized as a sui generis procedure that contains rules that are characteristic of the European-continental and Anglo-Saxon legal system. It gives rise to a number of various issues, among which are the following questions: how is the defendant's right to professional defense in proceedings before the International Criminal Court regulated, and whether that right is possibly limited? Are the regulations on professional defense harmonized with the regulations of the member states of the Rome Statute, and what are the most common problems in practice that prevent efficient and consistent provision of professional defense to the accused? In this paper, the above questions are used as the starting hypotheses for examination by applying the normative and comparative method, as well as the analysis of judicial practice. This article aims to familiarize the professional and the general public with possible procedural inconsistencies and problems that prevent consistent and effective professional defense of the accused before the International Criminal Court, and to emphasize the need to consider these situations and problems in the context of their improvement and resolution de lege ferenda.

Keywords: *professional defense, defense counsel, International Criminal Court, Rome Statute, criminal procedure.*